

Tijdens een rondreis in 2018 in Burkina Faso deed de gelegenheid zich voor om de moskee van Bobo Dioulasso uitgebreid te bekijken. Normaal gesproken is een moskee niet toegankelijk voor niet-moslims, maar door restauratiewerkzaamheden konden wij de moskee zowel van buiten als van binnen bezichtigen.

De moskee van Bobo

Dioulasso

Foto 2007 door Gery, Wikimedia commons

Opper-Volta, het huidige Burkina Faso is een lappendeken van volken en koninkrijken. Sedert dit land aan het eind van de 19e eeuw een Franse kolonie werd, hebben ze veel aan betekenis verloren. De bevolking praktiseert nog tal van animistische gewoonten, maar in de loop der tijd heeft de islam aan invloed gewonnen en nu beschouwt ongeveer

70% van de bevolking zich moslim.

Gebouwd in 19e eeuw

In de 11e eeuw was in het zuidwesten van wat nu Burkina Faso is de nederzetting Sya ontstaan, dat de hoofdstad werd van het gelijknamige koninkrijk. In de 19e eeuw dreigde dit koninkrijk onder de voet te worden gelopen door Tieba

De grote moskee van Bobo-Dioulasso zoals hij eruitzag voor de restauratie.

1. Een van de twee gebeds'ruimtes' die in feite bestaat uit een aantal dwarsgangen.

2. De in restauratie genomen minaret omringd met een houten! steiger, die zonder twijfel niet aan de Europese regelgeving voldoet. Bij de bouw van de steiger wordt gebruik gemaakt van de uitstekende balken, *torons*, die noodzakelijk zijn voor de stevigheid van de toren.

3. De *mihrāb* (gebedsnis) in de oostmuur met rechts daarvan de minbar, de plaats vanwaar de imam zijn zegeningen over de gelovigen uitspreekt.

4. Het jaarlijkse onderhoud aan een van *banco* gebouwde moskee en het gebruik dat ze daarbij maken van de *torons* (de uitstekende balken). Hier bij de grote moskee van Djenne.

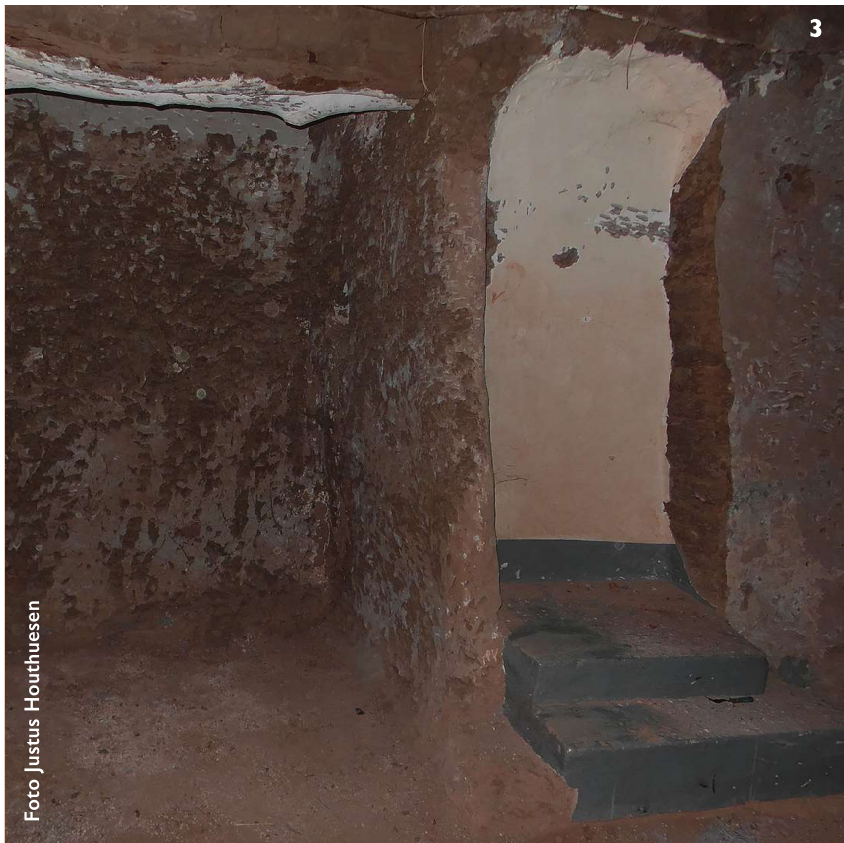

Foto Justus Houthuesen

De moskee in Bobo-Dioulasso is de grootste moskee in Sahel-Soedanese stijl van Burkina Faso

Traoré, een heerser van een koninkrijk in het huidige Mali.

Op voorwaarde dat hij een moskee zou bouwen, kwam de islamitische geestelijk leider Almamy Sidiki Sanou de koning van Sya te hulp. De opmars van Traoré werd tot staan gebracht en is de moskee gebouwd. Er is discussie over de data waarop een en ander plaatsvond, maar in elk geval heeft dit alles zich in de 19e eeuw afgespeeld. Sya ging Bobo-Dioulasso heten en groeide in de 20e eeuw met bijna 1 miljoen inwoners uit tot de tweede stad van Burkina Faso.

Verboden voor niet-moslims

De moskee in Bobo-Dioulasso is de grootste moskee in Sahel-Soedanese stijl van Burkina Faso. Dergelijke moskeeën zijn gebouwd van *banco* ('stenen' van ongebakken klei) en vergen veel onderhoud.

In principe is een moskee niet toegankelijk voor niet-moslims, maar vanwege de inkomsten die rondleidingen genereren, wijkt men tegenwoordig vaak van deze regel af. Bovendien was de moskee op het moment dat wij er waren wegens restauratiewerkzaamheden niet in gebruik en was er geen enkele belemmering hem uitgebreid te bekijken.

Vroeger mochten ook vrouwen een moskee niet betreden. Ook dat is veranderd en in deze moskee bevindt zich aan de voorzijde (de noordzijde) een gebedsruimte voor mannen en aan de westzijde een gebedsruimte voor vrouwen, beide met een aparte ingang. Aan de westzijde bevindt zich tevens een plein dat ten dele overdekt is.

Minaretten

Het meest in het oog springend zijn de twee minaretten. De eerste staat aan de oostzijde

Foto Guus van den Boogaard

Bron Wikimedia commons

Karakteristiek voor moskeeën van banco zijn de houten uitsteeksels in de muren

Foto's Justus Houthuesen

van de moskee, de *qibla*-zijde, die naar Mekka gericht is en de richting aangeeft waarin men bidt. Hier bevindt zich de gebedsruimte, de *mibrāb*.

Een minaret is tevens de plaats vanwaar wordt opgeroepen tot het gebed en bij deze moskee staat hij in het midden van de qibla-muur. De mihrab is bij moskeeën met geavanceerder architectuur (gemetseld van baksteen en doorgaans betegeld), meestal uitbundig versierd. Zo niet in de moskee van Bobo-Dioulasso. De tweede minaret, die vrijwel identiek is aan die in de oostmuur, bevindt zich aan de noordmuur.

Houten uitsteeksels

Karakteristiek voor moskeeën van banco zijn de houten uitsteeksels in de muren van de minaretten. Steeds is, dicht op elkaar, twee aan twee een reeks van rondhout of gespleten balken aangebracht. Dit hout is bedoeld ter versteviging van de hoge minaret, maar dient ook voor onderhoud.

Tegen de buitenmuren zijn steunberen aangebracht die puntvormig boven de muur uitsteken. Ook bij de steunberen steekt het hout uit van de balken die het verband bewerkstelligen.

Dakconstructie

De moskee heeft een plat dak dat bestaat uit dikke aaneenliggende takken en gespleten stammen waarop een laag klei

1. Het deel van het dak aan de westzijde, waarvan het hout vervangen is (dit zou mahonie zijn) en waarop de kleilaag nog moet worden aangebracht. Op de voorgrond een stukje van het oude dak. Bij de uitstekende punten van de steunberen is duidelijk te zien dat de meeste opnieuw opgetrokken zijn, wederom met banco blokken.

2. Een ventilatieopening in het dak met de afdekking eraan.

is aangebracht. Omdat de klei vochtig wordt, vergaat dit hout en verliest het zijn draagkracht. Bedenk wel dat het in Burkina Faso veel minder vaak regent dan bij ons. Ten tijde van ons bezoek was de helft van het dak (de westzijde) verwijderd en het hout door nieuw hout vervangen.

Om enige ventilatie te bewerkstelligen zijn in het platte dak enkele openingen aangebracht die, om binnendringend regenwater te weren kunnen worden afgedekt.

Gebedsruimte

De meeste moskeeën hebben een grote, vaak indrukwekkende gebedsruimte, waar de imam de koran uitlegt aan de gelovigen. Maar de manier waarop destijds met banco gebouwd werd, staat de realisatie van een grote ruimte niet toe. In de moskee in Bobo-Dioulasso zijn twee gebeds-'ruimten', die respectievelijk uit zeven en negen dwarsgangen bestaan. justushouthuesen@gmail.com

Literatuur

Gruner, D. (1990). *Die Lehm-Moschee am Niger*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
Internet, geraadpleegd Sept 2022
https://en.wikipedia.org/wiki/Grand_Mosque_of_Bobo-Dioulasso
<https://www.wondermondo.com/bobo-dioulasso-grand-mosque/>
<https://www.archnet.org/sites/18886>